

Successieplanning

1. Wie erft wat?

Bij overlijden wordt de **fictieve massa** van het vermogen van de overledene samengesteld. Dit zijn alle goederen die hij op dat moment in bezit had en die hij tijdens zijn leven heeft weggeschonken. Deze goederen worden gewaardeerd tegen marktwaarde op moment van overlijden. De openstaande schulden worden in mindering gebracht. De goederen die in een huwelijksgemeenschap zitten worden voor de helft meegeteld.

In ons erfrecht wordt een nalatenschap in principe verdeeld onder de **afstammelingen en de wettelijke partner** van de overledene of indien die er niet zijn onder andere verwanten tot de 4de graad. Naargelang het soort en het aantal van die naaste verwanten is er een '**wettelijke reserve**' die via testament niet aan anderen dan de reservataire erfgenamen nagelaten kan worden. Met name de afstammelingen, ouders of huwelijkspartner. Indien er bv. 1 kind is, zal die minimum $\frac{1}{2}$ van de nalatenschap erven, 2 kinderen erven elk minimum $\frac{1}{3}$ en meer kinderen erven samen $\frac{3}{4}$. Het gedeelte dat buiten de wettelijke reserve valt heet het **beschikbare gedeelte**. Dit kan bij testament of schenking naar keuze uitgedeeld worden. Vanuit de fictieve massa wordt nagegaan of de reservataire erfgenamen niet aangetast zijn in hun reserve door schenking bij leven en welke delen van de overblijvende reële nalatenschap nog toekomen aan welke erfgenamen.

De **huwelijkspartner** krijgt in principe het **vruchtgebruik** over de nalatenschap. Bij testament kan dit beperkt worden tot minimum een reserve die ofwel de helft van het totale vruchtgebruik bedraagt ofwel het vruchtgebruik op de gezinswoning en de aanwezige huisraad. Deze reserve kan nog verder beperkt worden in het huwelijkscontract, wanneer één van de partners kinderen heeft uit een vorige relatie. Aan de reserve op het vruchtgebruik van de hoofdverblijfplaats en de huisraad kan echter niet getornd worden. Indien er geen afstammelingen zijn krijgt de partner ook het andere deel van de huwelijksgemeenschap in volle eigendom. Bij wettelijk samenwonenden erft de overlevende partner enkel het vruchtgebruik van de gezinswoning en de huisraad. Wettelijk samenwonenden kunnen elkaar hun volledige nalatenschap toewijzen via testament. De reserve voor de ouders geldt dan niet.

Het huwelijkstelsel geeft aan welke goederen gemeenschappelijk bezit zijn en welke eigen bezit zijn. Door **testament** of door speciale voordeelbedingen in het **huwelijkscontract** kan bijgestuurd worden hoeveel gemeenschappelijke goederen aan de langstlevende moeten toekomen. Zo is het voordeelbeding '**langst leeft al heeft**' een vaak gebruikte vorm van contractuele erfstelling. Fiscaal gezien kan men echter beter kiezen voor een andere formule : het alternatief **overlevingsbeding (al dan niet onder last)** laat de overlevende echtgenoot de keuze de gemeenschappelijke goederen wel of niet of slechts gedeeltelijk te erven. Bij het stelsel met scheiding van goederen is een alsofbeding of een wederzijdse schenking van de roerende goederen onder 'conventionele terugkeer bij overlijden' vaak nuttig. Zo vermijdt men torenhoge successierechten. Een schenking tussen echtgenoten is bovendien altijd herroepbaar.

Partners die onder het wettelijk stelsel of het stelsel van scheiding van goederen gehuwd zijn, houden persoonlijke effecten of gelden best op een aparte rekening en houden de uittreksels en bewijskrachtige documenten hiervan bij.

De reële nalatenschap en de niet-geregistreerde schenkingen (zie verder) die de laatste 3 jaar gebeurd zijn, bepalen de **belastbare massa**. Tenzij het tegendeel kan worden bewezen gaat de fiscus ervan uit dat alle roerende goederen die tot 3 jaar voor het overlijden in bezit waren van de overledene, dat nog zijn op datum van overlijden. Bij verkoop of herbelegging van 'gekende' kapitalen worden de borderellen best bijgehouden om eventueel het tegendeel te bewijzen.

2. De tarieven van de successierechten in Vlaanderen

Op de nalatenschap van iedere rijksinwoner zijn successierechten verschuldigd (niet-ingezetenen met onroerend vermogen in België ondergaan een 'recht van overgang'). Het gewest waarin de overledene gedurende 5 jaar voor zijn overlijden het langst zijn fiscale woonplaats had, bepaalt de successierechten. De aangifte dient door de erfgenamen te gebeuren binnen de 4 maanden na het overlijden. Sinds '97 gelden voor overledenen die woonachtig waren in het Vlaamse gewest andere tarieven dan in de rest van België. De successierechten worden sindsdien voor erfgenamen in de rechte lijn, echtgenoten en sinds kort ook samenwonenden **apart berekend voor de roerende en de onroerende goederen** (en voor een meerderheidsparticipatie in een familiebedrijf). Dit maakt dat men voor effecten en gelden minder snel in een hogere schijf terecht komt.

Ook op **vruchtgebruik** worden successierechten berekend nl. op 4% van de waarde van de goederen x een leeftijdscoëfficiënt tussen 18 en 2.(zie bijlage 1)

Schulden zijn aftrekbaar en moeten bij voorrang worden aangerekend op de roerende goederen, tenzij ze specifiek werden aangegaan om onroerende goederen te verwerven of te behouden (bv. hypotheeklening).

Schijven in EURO(1)	Tarief tussen echtgenoten(2) samenwonenden(3) en in rechte lijn(4)	
Van 0 tot 50.000 Van 50.000 tot 250.000 Boven 250.000	3% 9% 27%	Roerend en onroerend apart
Schijven in EURO(1)	Tarief broers en zussen	
Van 0 tot 75.000 Van 75.000 tot 125.000 Boven 125.000	30% 55% 65%	Roerend en onroerend samen
Schijven in EURO(1)	Tarief andere erfgenamen	
Van 0 tot 75.000 Van 75.000 tot 125.000 Boven 125.000	45% 55% 65%	Roerend en onroerend samen

- (1) Deze drempels worden toegepast per erfdeel, behalve voor 'andere erfgenamen' waar ze op het globale gedeelte toegepast worden.
- (2) De erfenis van de gezinswoning door de overlevende echtgenoot of samenwonende partner (wettelijk of langer dan >3j feitelijk samenwonend) is vrijgesteld van successierechten.
- (3) Sedert tenminste 1 jaar wonend op hetzelfde adres of een 'verklaring van samenwonend' hebben.
- (4) Ook stiefkinderen en pleegkinderen die minstens 3 jaar door de erflater zijn opgevoed.

VZW's en overheden betalen respectievelijk slechts 8,8% en 6,6%.

Bepaalde vastgoedbevaks zoals 'service flats invest' geven een vrijstelling wanneer de aandelen op naam van de overledene of diens echtgenoot staan sinds minstens vijf jaar voor het overlijden (volstort sinds 3 jaar).

Het tarief successierechten voor de vererving van familiebedrijven bedraagt 3% (voor de vererving in rechte lijn) of 7% (niet in rechte lijn) mits een aantal voorwaarden zijn vervuld.

Zwaar gehandicapte erfgenamen genieten een vrijstelling op hun erfdeel tot 54.000 euro (ngl.de leeftijd).

3. Erfrechtelijke planning

Om aan hoge successierechten te ontsnappen zoeken vele beleggers een achterpoortje. Sinds de nieuwe regeling in Vlaanderen kan men echter stellen dat voor de eerste 50.000 euro die een erfgenaam in rechte lijn of een echtgenoot erft, het tarief van 3% bijzonder laag is. Ook voor erfden tot 250.000 euro valt het tarief nog goed mee. Bij de waardering van erfden dient steeds het eventuele apart te vererven vruchtgebruik (cfr. Bijlage 1) in mindering gebracht te worden. Wanneer het bij een toekomstige erfenis om aanzienlijkere erfden zal gaan of wanneer men geen naaste familie heeft, worden soms bepaalde methodes van erfrechtelijke planning overwogen. Soms wil men door dit soort planning eerder de versnippering van een patrimonium tegengaan of eventuele conflicten voorkomen.

Omwille van de nieuwe antimisbruikbepaling die van toepassing is vanaf 1 juni 2012, bestaat er tot op heden geen rechtszekerheid betreffende de aanvaardbaarheid van diverse planningstechnieken in het kader van successie.

Wij raden u dan ook aan onderstaande informatie met de nodige omzichtigheid te interpreteren in het licht van deze antimisbruikbepaling.

3.1. Testament en beding van aanwas

Het opmaken van een testament is evenals 'schenking bij leven' een methode om zijn successie te regelen. Voordeel is dat het vermogen pas na overlijden op de begunstigde overgaat. In tegenstelling tot de schenking wordt het testament ook eenzijdig opgesteld en is steeds herroepbaar.

Er bestaan drie soorten testament : Het **openbaar testament** wordt gedicteerd aan een notaris, het **internationaal testament** wordt in bewaring gegeven bij een notaris die er ook een verklaring van opmaakt, het **eigenhandig testament** wordt volledig zelf door de testateur geschreven, gedateerd en ondertekend. Het CRT (Centraal Register der Testamenten) houdt een register bij van alle testamenten door notarissen opgesteld of bijgehouden.

Indien men hoge tarieven voor bv. niet-familieleden wil vermijden, kan men ook werken met een **duo-legaat**. In het testament moet dan expliciet vermeld staan dat een naast familielid of een VZW als algemeen legataris een erfdeel moet doorgeven aan een bijzondere legataris en zelf de successierechten moet betalen. Om geen fouten te maken is de hulp van een notaris of fiscalist hierbij aan te raden.

Een andere techniek is het **restlegaat**. Hierbij kan de erflater zijn tegoeden overlaten aan een eerste legataris op voorwaarde dat het vermogen dat overblijft bij diens overlijden uiteindelijk aan een tweede legataris toekomt. Samenwonende partners die elkaar willen begunstigen mogen niet vergeten een testament op te maken, aangezien zij niet automatisch van elkaar erven. Voor roerende goederen wordt echter best een 'beding van aanwas' gekozen dat vrijgesteld is van successierechten en onaantastbaar door reservataire erfgenamen.

Gehuwden onder stelsel van scheiding van goederen die geen afstammelingen hebben, kunnen elkaar hun onroerende goederen best via testament toewijzen. Voor de roerende goederen is de wederzijdse schenking onder 'conventionele terugkeer bij vooroverlijden' aangewezen.

Gehuwden die de gezinswoning aan de langstlevende nalaten kunnen overwegen toch een kleine fractie aan de kinderen toe te wijzen. Dit biedt de mogelijkheid om later aan een zeer voordelig tarief (1%) uit de onverdeeldheid te treden. Echter, bij een testament loert de erfbelasting steeds om de hoek met uitzondering van de gezinswoning voor gehuwden, wettelijk samenwonenden en feitelijk samenwonenden (mits voorwaarden vervuld zijn).

3.2. Schenking bij leven

Een belangrijk aspect van successieplanning betreft de fiscaliteit. Hierbij worden de tarieven die gelden bij successie vergeleken met de tarieven die gelden bij schenking bij leven. Toch zijn hier ook aspecten van het erfrecht en huwelijksrecht belangrijk. Zo kan men door schenkingen de erfrechtelijke verdeling beïnvloeden voor zover de wettelijke reserve of erfstellingsclausules in het huwelijkscontract dit niet verhinderen.

Roerend vermogen kan in tegenstelling tot onroerend vermogen, makkelijk met weinig of geen schenkingsrechten geschonken worden. Bij niet-geregistreerde schenkingen betaalt men geen schenkingsrechten maar geldt wel de driejarenregel. Dit wil zeggen dat als de schenker binnen 3 jaar overlijdt, op de schenking successierechten moeten betaald worden. Bij geregistreerde schenkingen betaalt men 3% (bij schenking in rechte lijn) of 7% (bij andere schenkingen) schenkingsrechten en geldt de driejarenregel niet.

De schenking van familiale ondernemingen en familiale vennootschappen in Vlaanderen is vrijgesteld van schenkingsrechten mits een aantal voorwaarden worden vervuld.

Op burgerrechtelijk vlak worden schenkingen tijdens het leven in principe beschouwd als een **voorschot op de erfenis**. Ze worden in ieder geval meegerekend om de wettelijke reserve te berekenen voor de nalatenschap van de schenker. Bij schenkingen aan personen die geen wettelijke erfgenaam zijn of waarbij bepaalde erfgenamen worden bevoordeeld, kan de schenking later worden betwist als reservataire erfgenamen zich in hun rechten aangetast weten.

Daarom is het niet aangewezen schenkingen van ongelijke effectenpakketten te doen aan kinderen (of aan niet alle kinderen) want bij de latere successie kunnen sommigen dan aangetast blijken in hun reservataire rechten. Bepaalde aandelen kunnen bv. spectaculair in waarde gestegen of gedaald zijn.

Een andere valkuil betreft de aankoop van een waardevol (vast)goed rechtstreeks op naam van de kinderen. Dit wordt door de fiscus niet langer aanvaard wanneer de kinderen onvoldoende inkomsten hadden om de aankoop te bekostigen. Daarom moet voorafgaandelijk een bewijskrachtige schenking gebeuren van de gelden die dienen voor de aankoop.

4 courantste methoden voor schenking bij leven: (zie aparte brochure)
--

1 Handgift zonder geschrift
2 Handgift met geschrift
3 Bankgift of girale overdracht
4 Notariële of gewone geregistreerde schenking

4. Controlevehikels voor erfrechtelijke planning

4.1. De burgerlijke maatschap

De burgerlijke maatschap (zonder rechtspersoonlijkheid) kan een alternatief zijn voor de loutere schenking van een aanzienlijk aandelenpakket of een effectenportefeuille waarover men de controle wil behouden. Meestal worden de effecten aan toonder eerst bij hand- of bankgift geschonken aan de begunstigden (bv. de kinderen), die ze onmiddellijk in de vennootschap inbrengen. De schenker, kan daarna als quasi-onafzetbare zaakvoerder het vermogen blijven controleren. De kosten voor de oprichting liggen laag en er zijn weinig fiscale of andere verplichtingen verbonden aan deze juridische constructie.

4.2. De patrimoniumvennootschap

Het doel van een patrimoniumvennootschap is de roerende en/of onroerende goederen van een vermogen zo productief mogelijk te beheren. Een holding is een patrimoniumvennootschap die tot doel heeft een vermogen met louter aandelen te beheren. De vermogensbestanddelen worden in de patrimoniumvennootschap ingebracht en de aandelen van deze patrimoniumvennootschap kunnen worden weggeschonken. Patrimoniumvennootschappen zijn in fiscaal opzicht steeds interessant voor **zeer grote fortuinen**. Het betreft dan erfdelen van min. 500.000 €.

4.3. De private stichting - Administratiekantoor

Voor de overdracht van een familiale vennootschap zonder daarbij onmiddellijk het roer van het familiebedrijf uit handen te geven, is de oprichting van een stichting als administratiekantoor dé beschermingsconstructie bij uitstek. Na de notariële oprichting van de stichting, brengen de ouders de aandelen van de familiale vennootschap (BVBA, NV of Comm.VA) onder in de stichting. In ruil voor die aandelen ontvangen de ouders certificaten. Vervolgens gaan de ouders over tot een schenking van de certificaten aan de kinderen, eventueel met voorbehoud van vruchtgebruik (om nog te kunnen genieten van de dividenden van de familiale vennootschap).

De techniek van certificering laat toe de zeggenschap over de aandelen te splitsen van het recht op de inkomsten van die aandelen. Zo komt de zeggenschap over de aandelen toe aan de bestuurders van de stichting (zijnde de ouders) terwijl de kinderen (als houders van der certificaten) geen invloed kunnen hebben op het bestuur van de familiale vennootschap maar enkel recht hebben op de opbrengsten (dividenden) van de familiale vennootschap (tenzij de ouders vruchtgebruik behouden). De leiding over de familiale vennootschap kan op die manier in handen blijven van slechts één of enkele familieleden (bijvoorbeeld de

ouders zelf of in hun ogen het meest bekwame kind). De dividenden van de familiale vennootschap komen echter toe aan alle kinderen/certificaathouders (ingeval de ouders geen vruchtgebruik hebben). Er is geen taks ter vergoeding van de successierechten (0,17%) verschuldigd op de gecertificeerde effecten op voorwaarde dat de certificaten "fiscaal transparant" zijn, d.w.z. wanneer de stichting de verplichting heeft om de geïnde dividenden onmiddellijk door te storten naar de certificaathouders.

Buiten certificering voor doeleinden van vermogensplanning; kan de stichting eveneens opgericht worden voor de verwezenlijking van een belangeloos doel (bijvoorbeeld voor de verzorging van een gehandicapt kind).

5. Bijlage I :

Coëfficiënt ter berekening verkoopswaarde vruchtgebruik (x4%)	
Leeftijd van de vruchtgebruiker	Coëfficiënt
20 jaar of jonger	18
20 – 29 jaar	17
30 – 39 jaar	16
40 – 49 jaar	14
50 – 54 jaar	13
55 – 59 jaar	11
60 – 64 jaar	9,5
65 – 69 jaar	8
70 - 74 jaar	6
75 - 79 jaar	4
Vanaf 80 jaar	2

Deze brochure heeft een louter informatief karakter. De inhoud is gebaseerd op een zorgvuldige analyse van diverse betrouwbaar geachte informatiebronnen waarover onze firma beschikt. Gezien de snel veranderende juridische en fiscale wetgeving vragen wij voorzichtig te zijn bij de interpretatie en toepassing van de geboden informatie.

Onze medewerkers verlenen U graag bijstand bij de correcte uitvoering van een schenking, handgift of bankgift van uw effecten en deposito's.